

סוגי הדחפים וסיבתם

⊗ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כב:

הלכה יח

אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם לפרוש אלא מן העריות והביאות האסורות, אמרו חכמים: בשעה שנצטוו ישראל על העריות בכו וקבלו מצוה זו בתרעומות וככיה שנאמר 'בוכה למשפחותיו' - על עסקי משפחות.

הלכה יט

ואמרו חכמים גזל ועריות - נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן, ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן שאין בהן פרוצין בעריות וכיאות אסורות...

⊗ שמונה קבצים א', אות שנו; אורות הקודש ג', עמ' רצח

יצרא דעריות יוכל ללפף את האדם יותר עמוק מהשורש של קישור החיים שלו עצמו, מפני שהוא נעוץ בנטיית המשך החיים של הדורות כולם. ולעומת זה בקדושה יכולים לעלות על ידי קדושת הכרית למדרגת דוגמא של צדיק בכל הדורות.

שני לזה הוא ענין חמדת גזל, שהרכוש הוא גם כן מעמיד על רגליו את הדורות בתור ירושה, שאהבת הקנין הרעה, תוכל להשפיל מאד, והטובה שבקדושה תוכל לעלות למרומי החיים ועליונותם. ככל קשור יותר ליצירת החיים, כך הוא בעל עוצמה גדולה יותר.

חרפה או קדושה?

⊗ מורה נבוכים, ב', לו:

החוש הממשש, אשר באר אריסטו כמדות ואמר בשזה החוש - חרפה לנו - ומה טוב מה שאמר! כי באמת הוא חרפה, מפני שהוא לנו מאשר אנחנו בעלי חיים לא דבר אחר, כשאר הבהמות, ואין בו דבר מענין האנושות. אמנם שאר התענוגים החושיים, כריח והשמע והראות - ואף על פי שהם גשמיים - הנה ימצא בהם עת אחת תענוג לאדם מאשר הוא אדם, כמו שבאר זה אריסטו.

⊗ איגרת הקודש, ב' (מיוחס לרמב"ן):

...שאלו היה מאמין שהעולם מחודש בכוונה לא היה אומר כך זה היווני הבליעל (כלומר, אריסטו). אבל כל בעלי התורה מאמינים שהשם ברא את הכול כפי מה שגזרה חכמתו, ולא ברא דבר שיהיה גנאי או כיעור, שאם יאמר שהחיבור הוא דבר של גנאי, הנה כלי המשגל הם כלי הגנות, והרי השי"ת בראם כמאמרו...

שם:

ואל הסוד נתכוונו ז"ל באומרם: שלושה שותפין יש באדם, ואלו הן: איש ואישה והקב"ה... ואם היה הדבר גנאי - היאך היו כוללים את ה' יתברך בדבר שהוא כך?

⊗ רמב"ן, ויקרא י"ח, ו:

דע כי המשגל דבר מרוחק ונמאס בתורה וזולתי לקיום המין, ואשר לא ייוולד ממנו הוא אסור, וכך אשר איננו טוב בקיום ולא יצלח בו תאסור אותו התורה, זה טעם אל כל שאר בשרו, כי את שאר הערה (להלן כ, יט), ירחיק הדבר מפני השאר...

11 מהר"ל, באר הגולה, הבאר החמישי:

כי הרבה ... אומרים כי זה חרפת האדם ובושתו וכלימתו חבור איש עם אשתו, עד שאמרו בהסכמה מוחלטת 'חוש המשוש חרפה הוא לנו' (כדברי אריסטו).
ודבר זה באו להרחיק החכמים, כי לא יסכול דבר זה הרעת, כי יהיה יסוד הכל אשר הוא קיום העולם שהוא פריה ורביה יהיה נבנה על דבר גנאי וחרפה. ויותר מזה כי אין זה כבוד השם יתברך שיהיה דבר שהוא יסוד העולם על דבר שהוא גנות וחרפה, וכאשר היסוד הוא רעוע - כל אשר הוא נבנה עליו הוא נופל.
ולכך ראוי להרחיק את דעת זה. כי אין בחבור איש עם אשתו שום דבר של פחיתות כלל.

12 ר' צדוק, תקנת השבין אות ו' עמ' עה:

והיינו כידוע מהטבעיים, דכל הולדה הוא רק על ידי תאוה...
וכן איתא (יומא ט:): דכשכבשו יצר הרע, לא אשתכח ביעתא בת יומא. ולא אמרו דלא היה זיווג, רק לא היה הולדה, שאינו בלא יצר ותאוה.
וכך רצה ה' יתברך שיהיה יצירת האדם על ידי תאוה, ושיהיה בו יצר דתאוה בתולדה ועל ידי זה יהיה מקום לבחירה ולהשתדלות, ומקום לתורה שהוא רק על ידי היצר.

13 הרב סולוביצ'יק, אדם וביתו עמוד 61.

נישואין שאין עימהם מתענוגות הבשרים ומן האהבה החושנית סותרים את טבעו של האדם, ומן הראוי לפרקם.

פנימיות, כבוד

14 הרב קוק, עין אי"ה שבת ב', פרק רביעי, אות ט:

הנטיה אל היופי יש לה שני צדדים האחד טוב והשני רע. מצד אחד היא מרוממת את הנפש ומפעלת על העין הרואה פעולה טובה ומכובדת, ומצד השני האדם עלול לאבד על ידה את היסוד הראשי להצלחתו שיסוד ההצלחה הפנימית. הוא שידע האדם שאשרו ימצא תמיד בעצמו בקרב נפשו ולבבו, ולא ילך לבקשה אצל אחרים, שהנטיה ליופי משעבדת את האדם לזולתו שרוב עניני היופי המה רק ביחש העין החיצוני ובוה האדם עלול לשכח את עצמו בצד המוסרי שלו ולעשות מעשיו רק על פי המציאות המצוירת אצל זולתו, ובוה הוא מתרחק מכל דרך האמת ויראת ד' האמיתית...

15 שלחן ערוך, אר"ח ב', ב:

אל יאמר: הנני בחדרי חדרים מי רואני, כי הקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו, ג).

16 רמ"א, אר"ח, א', א:

הגה: שוית ה' לנגדי תמיד (תהילים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בכיתו, כשיכתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושכ המלך. כ"ש כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקדוש ברוך הוא, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' (ירמיה כג, כד), מיד יגיע אליו היראה וההכנעה כפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' נ"ב), ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו כעבודת השי"ת.